

The cover features a dark, marbled paper background with a complex, organic pattern of light and dark veins. The text is centered on a white rectangular area.

6' 2011 [25]

Всеукраїнський науково-виробничий журнал

ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА

ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА

Всеукраїнський науково-виробничий журнал

6'2011 (25)

ЗМІСТ

Засновник журналу:
Тернопільський інститут
агропромислового
виробництва
НААН (ТІ АПВ НААН)

Головний редактор:
Стельмашук А.М., д.е.н.,
професор

Заступник головного
редактора:
Пархомець М.К., д.е.н.,
професор

Відповідальний секретар:
Сава А.Л., к.е.н., начальник
відділу аграрної економіки
ТІ АПВ НААН

Редакційна колегія:

I. Економічні науки:

Баланюк І.Ф., д.е.н., проф.
Березівський П.С., д.е.н., проф.
Дудар Т.Г., д.е.н., проф., член-
кор. НААН
Дусановський С.Л., д.е.н., проф.
Калінич М.В., д.е.н., ст.н.с.
Малік М.Й., д.е.н., проф.,
академік НААН
Олексюк О.С., д.е.н., проф.
Хомин П.Я., д.с.-г.н., проф.

II. Сільськогосподарські науки:

Гевко Р.Б., д.т.н., проф.
Дроник Г.В., д.б.н., член-кор.
НААН
Кваша В.І., д.с.-г.н., проф.
Саблук В.Т., д.с.-г.н., проф.
Седіло Г.М., д.с.-г.н.

Наукові редактори:

Бялковська Г.Д., к.е.н., ст.н.с.
Пуцетейло П.Р., к.е.н., доцент
Сидорук Б.О., к.е.н.
Цуп В.І., к.с.-г.н., ст.н.с.
Шлійко А.В., к.с.-г.н., доцент
Янук Т.С., к.с.-г.н.,
Дутка Г.П., к.с.-г.н.

I. Стратегія інноваційного розвитку економіки

Мошек Г.С. ІНФОРМАЦІЯ ЯК ПРЕДМЕТ УПРАВЛІНСЬКОЇ ПРАЦІ ТА ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЇ	3
Гринкевич С.С., Комеліна О.В. СУТЬ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ: ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ У КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ	6
Шкуратов О.І. ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОБЕЗПЕЧНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	10
Бондар О.В. ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	13
Зелінська А.М. ФОРМУВАННЯ ГАЛУЗЕВОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ БІОЕНЕРГЕТИКИ: МЕТОДОЛОГІЯ ФОРСАЙТ	16
Бурлай Т.В. КОНВЕРГЕНЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ КРАЇН ЄС І СУЧАСНІ ІНІЦІАТИВИ ЄВРОСОЮЗУ ДОДО ПІ ПРискорення	21
Совершенна І.О., Бут С.Ю. ШЛЯХИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ РОЗРОБОК: ПРОБЛЕМИ І ВИРІШЕННЯ	28
Яцишина І.В. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН	34
Дропа Я.Б., Данилків Х.П. РОЛЬ ДИНАМІКА ТА ПРОГРАМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ	39
Кравчук І.П. ЕВОЛЮЦІЯ ТЕРМІНУ «МЕРЕЖЕВА ЕКОНОМІКА»: СУГНІСТЬ ТА ПІДХОДИ ДО ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ	44

II. Підприємництво і менеджмент

Мартинишин Я.М. РОЗПОДІЛ РОБІТ У СИСТЕМІ ТЕХНІЧНОГО СЕРВІСУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	52
Левицький В.В. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ АДАПТИВНОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	55
Шекмар Н.А. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	58
Розметова О.Г. СТРАТЕГІЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ	61
Кучумова І.Ю. РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ В РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН	66
Смоленюк А.П. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНТИКРИЗОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	70
Довгань О.М. КООПЕРАЦІЯ – ОБ'ЄКТИВНА УМОВА ПЕРЕХОДУ ДО РИНКУ	74
Шустікова Н.О. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ У СФЕРІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ	78
Гайдай Ю.В., Шеремета Я.І. КУЛЬТУРА ТА ЦІННОСТІ ПІДПРИЄМСТВА – ОСНОВА СТРАТЕГІЇ БІЗНЕСУ	82
Дирбавка О.Р. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	87

III. Конкурентноздатність продукції і підприємств

Коляденко С.В. УКРАЇНСЬКЕ ТВАРИННИЦТВО: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ВИРІШЕННЯ	90
Смоленюк П.С. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ	93
Колесник В.М., Гросу Д.А. ОЦІНКА СТАНУ УПРАВЛІННЯ ТА ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	98
Панасенко А.А. КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К РЕЙТИНГОВОЙ ОЦЕНКЕ НАДЕЖНОСТИ БАНКОВСКОГО УЧРЕЖДЕНИЯ	104
Олійник О.Р. ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ҐРУНТОЗАХИСНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ	107
Кіфоренко О.В. ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ У ПІДВИЩЕННІ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	112

IV. Економічна діагностика підприємства

Баланюк І.Ф., Смушак М.В. ОРГАНІЗАЦІЯ ПОБУДИНКОВОГО ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ	116
Надтока Т.Б., Виноградов А.Г. ЕКСПРЕСС-ОЦЕНИВАНИЕ СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ НА ОСНОВЕ ПРОПОРЦИЙ ТЕМПОВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ	120
Джулій Л.В., Ємчук Л.В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІНФОРМАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА	126
Бойда С.В. КОНЦЕПЦІЯ ПОБУДОВИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	130
Вакун О.В. ГУДВІЛ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: СУТНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ, ШЛЯХИ РОЗВИТКУ	135
Смирнов Є.В. ВИКОРИСТАННЯ АПАРАТУ НЕЧІТКОЇ ЛОГІКИ В ОЦІНЦІ СОЦІАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	141

У. Управління інноваційно – інвестиційною діяльністю		
Никончук В.М. ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....		145
Венгерська Н.С. СФЕРА ПОСЛУГ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....		148
Кобушко Я.В. ВІДТВОРЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ З УРАХУВАННЯМ ЕКОЛОГІЧНОГО ФАКТОРУ.....		154
Шарко В.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМУВАННЯ СУТНОСТІ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА.....		159
Костенко О.К. СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЯВЛЕННЯ І НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ В ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....		164
Хаустова А.О. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ДЕРГАЧІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....		167
Дерманська Л.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ.....		171
Кіндрась О.В. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....		175
Говорун Д.А. ПРИНЦИПИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО МОТИВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ.....		179
Гнатенко М.К. РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ.....		183
VI. Маркетинг і ціноутворення		
Бойчик І.М. ВПЛИВ ЧИННИКІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ МОЛОКОПЕРЕРОБНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....		190
Шуст О.А. ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ М'ЯСОПРОДУКТІВ.....		204
Шелест Н.А. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ».....		208
Лазаренко Ж.В. ОЦІНКА РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕРЕСІВ КРАЇН В МЕЖАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ТОРГОВОЇ СИСТЕМИ СОТ.....		213
Бегларашвілі О.П. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ МІЖФІРМОВОГО МАРКЕТИНГУ.....		220
Кривончак О.В. ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ.....		224
VII. Фінансово-кредитна політика		
Джусов А.А. ИССЛЕДОВАНИЕ ДИНАМИКИ РЫНКА АКЦИЙ КОМПАНИЙ КОММУНАЛЬНОГО СЕКТОРА В ПЕРИОДЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ НЕСТАБИЛЬНОСТИ.....		228
Зачосова Н.В. ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ТА ЕТАПИ РОЗРОБКИ УНІВЕРСАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ КРЕДИТНОГО РЕЙТИНГУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ.....		232
Довгань Ж.М. АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.....		238
Вахнюк С.В. СТРУКТУРА ТА ПРИНЦИПИ ДІЇ БАНКІВСЬКОГО МЕХАНІЗМУ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ.....		241
Власюк С.А. РОЛЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК У СИСТЕМІ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН.....		247
Квасницька Р.С., Малінчук Л.О. БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА.....		252
Погореленко Н.П., Мирончук Г.В. ЦЕНТРАЛЬНІ БАНКИ В СИСТЕМІ ЗАХОДІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІК В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ.....		254
Матлага Л.О. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ВИДАМИ РИЗИКІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ.....		258
Войтенко О.М. АНАЛІЗ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОГО РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....		264
Долбисва Д.В. ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В УКРАЇНІ.....		270
Добровольська І.О. «УЗАГАЛЬНЕННЯ СУТНІСНОГО РОЗУМІННЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАНКУ».....		274
VIII. Державне регулювання		
Стельмашук А.М. ПІВДИЩЕННЯ РОЛІ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ.....		279
Меркулов М.М., Вакулєнко Н.В. ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ЗАЙНЯТОСТІ В РЕГІОНІ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....		287
Федорук М.Д., Тимохіна О.В., Дубель І.В. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ТА ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....		293
Клокар О.О. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ВІДТВОРЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ.....		296
Гордей О.Д. ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....		303
Гордієнко В.П. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРИРОДНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ.....		309
Біль М.М. ВТОРИННА ЗАЙНЯТІСТЬ НА РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКАХ ПРАЦІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПОШИРЕННЯ.....		313
Шаповалова І.М. ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ФИНАНСОВОГО МЕХАНИЗМА ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНА.....		317
Южно А.С. ВРАХУВАННЯ ПРАВОВИХ ТА КАДАСТРОВИХ ПОКАЗНИКІВ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОСТЕПОВОЇ ТА СТЕПОВОЇ ЗОН УКРАЇНИ.....		320
Дем'ян Я.Ю. ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....		325
IX. Результати наукових дослідів		
Корнацька О.В., Сірак Л.О., Федоренко В.М. ВПЛИВ БЮДОБРІВ НА ЯКІСТЬ ПОМІДОРА ІСТІВНОГО НА ФОНІ МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ В УМОВАХ ЗАКРИТОГО ҐРУНТУ.....		330
АНОТАЦІЇ.....		334
АННОТАЦИИ.....		345
ANNOTATION.....		356

Рекомендовано до друку
Вченою радою Тернопільського
інституту агропромислового
виробництва НААН, протокол
№ 15
від 08.11.2011 р.

Виходить 6 разів на рік

Рєєєтраційне посвідчення
Серія КВ № 11715-586Р
від 08.08.2006 р.

Затверджено:
Постановою Президії ВАК
України від 14 червня 2007р.
№1-05/6 як наукове фахове
видання України

Постановою Президії ВАК
України від 10 березня 2010р.
№ 1-05/2 як наукове фахове
видання України

Підписано до друку
18.11.2011 р.

Формат 70x108/16. Папір
офсетний.
Друк офсетний.
Ум. друк арк. 30,0

Тираж 300 прим.

Віддруковано з готових
діагностивів в СМП «ТАЙП»
вул. Чернівецька, 44 б,
м. Тернопіль, 46000
тел. 38(0352) 52-75-00;
38(0352) 52-61-61

ес

ві

дс

ує

уг

вп

ін

пі

ку

су

ме

Мі

дс

ед

ор

уп

на

ре

інф

знє

еф

суф

сип

від

орг

всі:

під

Механізм передбачає врахування впливу законодавчої бази, документів та документації. Організаційно-економічний механізм пропонує на основі показників зонування території та бонітування встановити рекомендовані районовані культури та дати обмеження на їх вирощування на певних територіях з урахуванням локальних особливостей; на основі даних нормативної грошової оцінки та економічної оцінки земель – застосувати економічні санкції з метою надання стимулів покращення функціонування сільськогосподарських підприємств. Чим вірніше підприємство визначиться зі спеціалізацією, керуючись даними наукових досліджень, тим більший чистий прибуток принесе від зацієї продукції при сприятливій кон'юктурі ринку.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] // [Офіційний сайт Верховної Ради України]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Земельний кодекс України / у ред. від 25 жовтня 2001 р. // Законодавство України : інфодиск. – К., 2011.
3. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене. / В.Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
4. Економіка сільського господарства / (В.П. Мертенс, В.І. Мацибора, Л.Ф. Жигало та ін.) ; за ред. В.П. Мертенса. – К. : Урожай, 1995. – 288 с.
5. Економіка сільського господарства : навч. посібник / (В.К. Збарський, В.І. Мацибора, А.А. Чалий та ін.) ; за ред. В.К. Збарського і В.І. Мацибори. – К. : Каравела, 2009. – 264 с.
6. Осадча І. Складові формування сталого аграрного землекористування / І. Осадча // Землепорядний вісник. – 2009. – №1. – С. 35-41.
7. Стойко Н. Оптимізація землекористування – невід'ємна складова ефективного землеустрою. Як реалізувати її / Н. Стойко // Землепорядний вісник. – 2009. – № 2. – С. 37-39.
8. Третяк А.М. Економіка землекористування та землепорядкування : навч. посіб. / А.М. Третяк. – К. : ТОВ ЦЗРУ, 2004. – 542 с.
9. Третяк А.М. Землепорядне проектування: Теоретичні основи і територіальний землеустрій : навч. посібник / А.М. Третяк. – К. : Вища школа, 2006. – 528 с.

УДК 339.92

Дем'ян Я.Ю.,
аспірант*

Закарпатський інститут АПВ НААН

ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. Україна і її найближчі сусіди, країни Центральної та Східної Європи, історично опинилися в подібних соціально-економічних умовах. Враховуючи спільне геополітичне положення і напрацьовані протягом тривалого часу економічні зв'язки, міжрегіональне співробітництво надає широкі можливості для співпраці цих країн в різних сферах суспільного життя.

Прикордонний регіон – Закарпатська область – одна з наймолодших областей України, яка наділена унікальними за своїм географічним розташуванням та природнокліматичними умовами становищем. Вона межує з Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією. Область має високий природно-рекреаційний потенціал. Завдяки поєднанню гірського та рівнинного рельєфів, листяних та хвойних лісів, які займають половину території краю, чистих джерельних потоків та швидкоплинних рік, численних цілющих джерел мінеральних вод, помірно-континентального клімату створені умови для розвитку сфери санаторно-курортного оздоровлення та туризму, а унікальне розташування області, розвиток засад ринкової економіки стали основою сприятливого клімату для бізнесу та підприємництва, розвитку зовнішньоекономічної діяльності та їх позитивного впливу на соціальні процеси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти формування світового економічного середовища досліджувалися Р.Айзенем, В.Будкіним, І.Бураковським,

* Науковий керівник: Балян А.В., д.е.н., академік НААН

Д.Вайнером, А.Гаасе, О.Озембло, В.Гейцем, Б.Губським, Дж.Даннінга, В.Євстєгнєєвим, Г.Клімком, А.Кредісовим, Г.Крьомером, Д.Лук'яненко, К.Міхалопулусом, Ю.Пахомовим, Ф.Перру, А.Рум'янцевим, Є.Савельєвим, П.Уайлзом, А.Філіпенком. Методологічним проблемами регіонального транскордонного співробітництва та взаємовідносин прикордонних територій присвячені роботи В.Андрійчука, А. Баян, П.Беленького, Л.Вардомського, М.Гонака, О.Гонти, М.Долішнього, Є.Кітовського, Є.Кіш, П.Луцишина, Ю.Макогона, М.Мальського, Н.Мікули, А.Мокія, О.Оксанича, М.Паламарчука, О.Паламарчука, В.Пили, С.Писаренко, В.Поповкіна, С.Романова, Є.Сича, М.Фащевського, О.Чмир, О.Шаблія, І.Школи, М.Янків та інших.

Проте, незважаючи на значний науковий доробок, праці названих вчених та інші публікації й розробки не охоплюють всієї сукупності проблем ефективного залучення прикордонного регіону до міжрегіонального торгівельно-економічного співробітництва і потребують подальшої деталізації на всіх організаційних рівнях зовнішньоекономічної системи регіону, особливо з урахуванням динамічних змін умов виходження української економіки у світові господарські зв'язки.

Постановка завдання. Мета нашого дослідження полягає в дослідженні торгівельно-економічних зв'язків Закарпатської області з країнами-сусідами ЄС та обґрунтуванні організаційних засад і економічних пріоритетів міжрегіонального співробітництва прикордонного регіону в сучасних умовах.

Об'єктом дослідження є торгівельно-економічні зв'язки Закарпатської області та країн ЄС. В процесі проведення досліджень використовувався метод системного аналізу зовнішньоекономічної діяльності, статистичний метод та метод порівняння і співставлення та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Специфіка Закарпатської області - це аграрно-промислове виробництво, розвиток туризму, рекреації, логістики, деревообробної промисловості, видобуток корисних копалин. В економіці Закарпатської області чільне місце займають такі види господарської діяльності, як заготівля та переробка деревини, харчова та легка промисловість, машинобудування, санаторно-курортне обслуговування та туризм, сільськогосподарське виробництво [1].

Зовнішньоекономічні зв'язки є одним з основних напрямів розвитку економіки Закарпатської області. Особливо інтенсивно впродовж останніх років наростає обсяг взаємного товарообігу між Україною та західними сусідами – центральноєвропейськими державами – новими членами ЄС [2].

Основними партнерами Закарпаття у сфері міжнародної торгівлі сьогодні є Угорщина, Австрія, Німеччина, Словаччина, Польща, Китай, Чеська Республіка та Російська Федерація. Загалом, на зовнішню торгівлю товарами з країнами Європи припадає 75%, Азії – 13,3, країнами СНД – 9,3% (рис.1). Однак, найбільш суттєву роль у зовнішньоекономічній діяльності регіону відіграють зв'язки із сусідніми країнами - Угорщиною, Словаччиною, Польщею і Румунією [3]. Частка обсягу зовнішньої торгівлі з ними становить 36,4% загальнообласного обсягу, а обсяг експортно-імпорتنих операцій у цьому році порівняно з минулим збільшився на 34,4%.

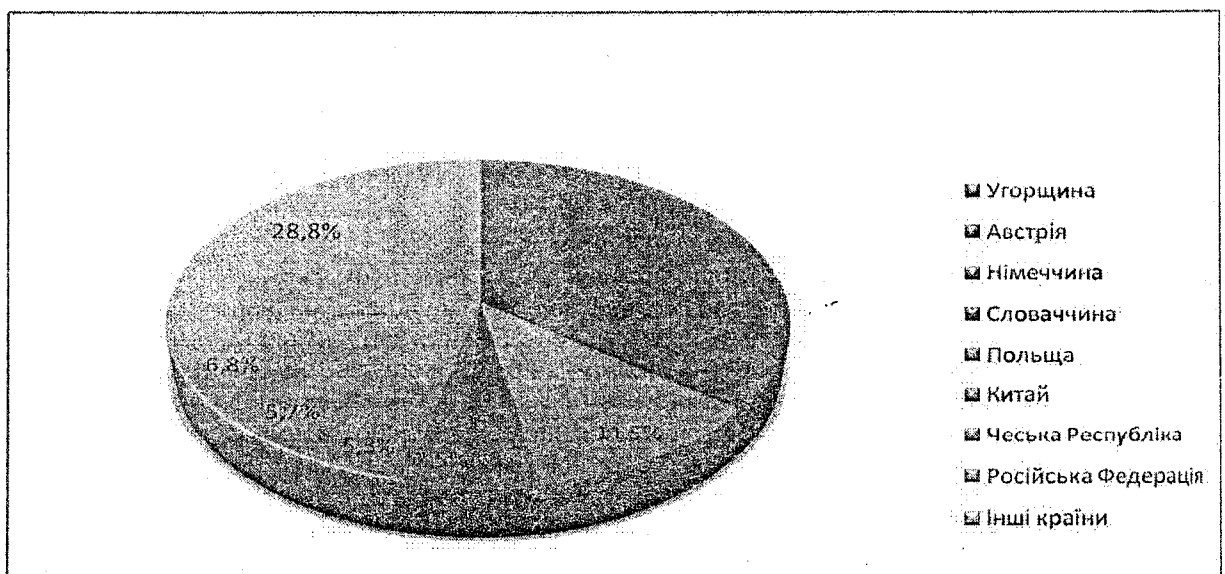

Рис.1. Основні країни-партнери у сфері зовнішньої торгівлі у 2010 році

Важливим елементом зовнішньоекономічної діяльності області є надання послуг, однак в зовнішньоекономічному обороті вони складають тільки 3,4 відсотка. За 9 місяців 2010 року надано та отримано послуг на суму 45,9 млн. дол. США, як в експорті, так і в імпорті переважають транспортні послуги. В імпорті послуг, крім транспортних, вагому частку становлять послуги в операціях з

нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам; послуги готелів і ресторанів та послуги, пов'язані з будівництвом. Сальдо зовнішньоторговельного балансу послуг є позитивне, обсяг експорту послуг перевищує їх імпорт на 15,7 млн. дол. США, однак торгівля послугами за своїм обсягом значно відстає від торгівлі товарами як в цілому, так і з прикордонними країнами.

Так, за 9 місяців 2010 року загальний обсяг зовнішньоторговельного обороту, включаючи торгівлю послугами, зріс у порівнянні з минулим роком на 34,2% і склав 1813,3 млн. дол. США.

Поступове нарощування виробництва дало змогу збільшити у цьому році обсяги експорту товарів і послуг на 25,4%. Водночас, пожвавлення зовнішньої торгівлі спричинило і збільшення їх імпорту - на 42,7%. Помітним є те, що 63,5% загального обсягу імпорту товарів становить давальницька сировина, а 80,3% експорту товарів з області – продукція, що виготовлена з неї.

Зважаючи на поточні тенденції, можна говорити про появу ознак стабілізації і пожвавлення цієї галузі економіки. Зростання ділової активності вітчизняних та іноземних суб'єктів господарювання, збільшення товарообігу між країнами, покращення зовнішньоекономічної кон'юнктури, відносна стабільність валютного курсу зумовили зростання експорту та імпорту товарів і послуг у порівнянні з січнем-вереснем 2009 року. (рис.2.)

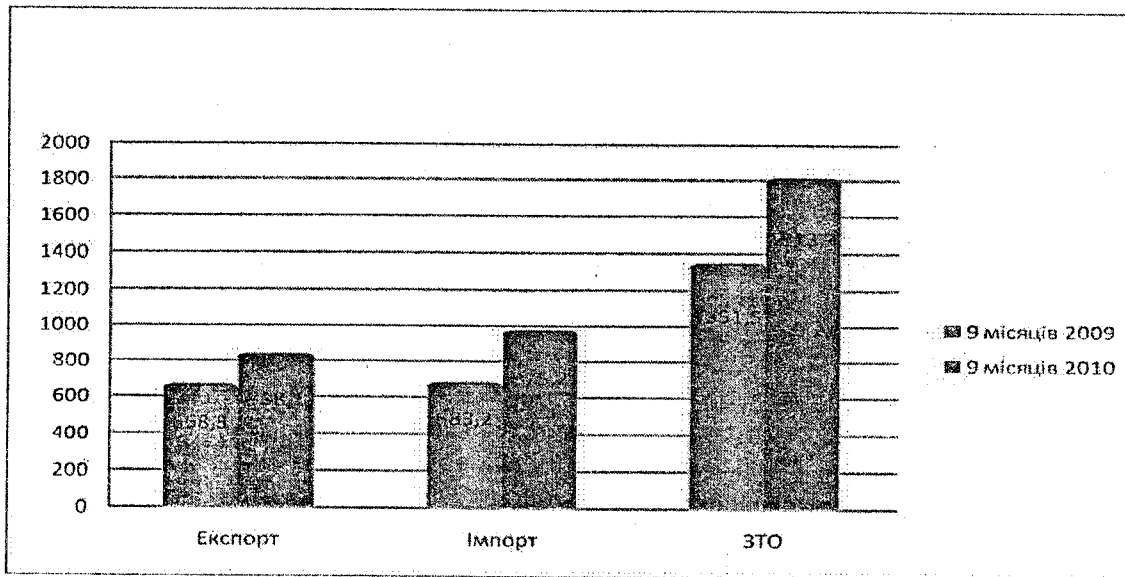

Рис.2. Динаміка розвитку зовнішньої торгівлі товарами та послугами у 2010 році

Загальний обсяг зовнішньоекономічного обороту склав 1813,3 млн. дол. США. Обсяг експорту товарів та послуг зросли порівняно з січнем – вереснем 2009 року на 25,4 % (169,9 млн. дол. США) [4]. Імпорт товарів у порівнянні з аналогічним періодом минулого року зріс на 42,7 % (на 292,0 млн. дол. США). Сальдо балансу зовнішньої торгівлі товарами області від'ємне і становило 137,0 млн. дол. США. У січні-вересні 2010 року підприємства області продовжили співпрацю з партнерами з 99 країн світу. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності області експортували вітчизняну продукцію до 56 країн світу, імпорт товарів здійснювався із 83 країн світу. Основу товарної структури у січні-вересні 2010 року склали механічне та електротехнічне обладнання, текстиль та вироби з текстилю, деревина та вироби із неї.

У товарній структурі імпорту переважають поставки механічного та електричного обладнання, текстилю та виробів з нього, мінеральних продуктів, полімерних матеріалів, пластмаси та каучуку, транспортних засобів та шляхового обладнання. У загальних обсягах як експорту, так і імпорту товарів залишається значною питома вага давальницької сировини та продукції, що виготовлена з неї. У січні-вересні 2010 року обсяг експорту готової продукції, виготовленої з іноземної давальницької сировини, склав 645,8 млн. дол., або 80,3 відсотків від загального обсягу експорту. Аналіз підтверджує, що зростання експорту товарів за аналізований період досягнуто за рахунок: надзвичайно сприятливої кон'юнктури зовнішніх ринків для конкурентоспроможного механічного обладнання, машин та механізмів, електрообладнання та їхніх частин - продукції, випуск якої нарощено в області на новостворених дочірних і спільних підприємствах таких всесвітньовідомих компаній, як «Фольксваген», «Шкода», «Ауді» та ін.

Основними споживачами готової продукції, виготовленої з давальницької сировини, були Угорщина, Австрія, Німеччина, Російська Федерація та Словаччина.

Позитивним в структурі українського експорту є зростання частки товарів із значним, або середнім ступенем переробки (механічне та електротехнічне обладнання, текстиль та вироби з текстилю, деревина та вироби із неї, напівфабрикати, різні промислові вироби).

Негативною рисою українського експорту продовжує залишатися його монокультурність (потужна частка експорту формується сировиною та напівфабрикатами). У загальних обсягах як експорту, так і імпорту товарів, залишається значною питома вага давальницької сировини та продукції, що виготовлена з неї [5].

На регіональному рівні основою експорту залишаються послуги транспорту і зв'язку, будівництва та обробної промисловості, операції з нерухомістю. У товарній структурі імпорту переважають поставки механічного обладнання, машин і механізмів, електрообладнання та їх частин, мінеральних продуктів, полімерних матеріалів, пластмаси та каучуку.

На розвиток торгівельно-економічних відносин має свій вплив і обсяг вкладених у економіку області іноземних інвестицій. Їхнє освоєння забезпечує підтримку і активізацію взаємних інвестиційних потоків між країнами, зокрема між прикордонними регіонами, а зовнішньоекономічна діяльність сприяє їх інвестиційному й інноваційному розвитку.

За останні три роки (2007-2009) в економіку Закарпатської області вкладено 1057,5 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій, що на 34,1% більше, ніж за десятиріччя (1994-2004), коли сума залучених іноземних інвестицій складала 788,7 млн. дол. США. Якщо за порівняльний період в розрахунку на особу припадало 195,5 дол., то за три останніх роки сума інвестицій на особу зросла до 283,2 дол., або майже в 1,5 рази [6].

У 2009 р. найбільші обсяги інвестицій в економіку області вкладено інвесторами Японії та США по 48,7 млн. дол. США (27,4% загального обсягу), Німеччини - 40,7 млн. дол. (11,5%), Австрії - 34,4 млн. дол. (9,7%). На зазначені країни припадає 48,6% загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку області.

3-поміж основних країн-партнерів, які співпрацюють із Україною на регіональному рівні у сфері зовнішньої торгівлі країнами-партнерами Закарпатської області залишаються: Угорщина, Німеччина, Австрія, Словаччина, Італія, Чеська Республіка, а також Польща та Румунія. Відповідно до цього за останні роки зростають обсяги інвестицій із суміжних з областю країн - членів ЄС (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяги прямих іноземних інвестицій з прикордонних країн в економіку Закарпатської області

тис. дол. США, на початок року

Країна	Рік							
	2005		2008		2009		2010	
	сума	%	сума	%	сума	%	сума	%
Угорщина	25811	54,1	32274	42,5	34672	43,0	32930	42,1
Польща	11641	24,4	29556	38,9	33122	41,0	32930	42,1
Словаччина	10260	21,5	13565	17,9	11211	13,9	10476	13,4
Румунія	19	0,04	531	0,7	1698	2,1	1971	2,4
Разом	47731	100,0	75926	100	80703	100,0	78183	100,0

На даному етапі розвитку зовнішньоекономічних відносин між Закарпатською областю і країнами ЄС слід вважати виробництво товарів та надання послуг транспортно – експедиційним, лісопромисловим, продовольчим, туристично – рекреаційним комплексами.

Пріоритетами розвитку зовнішньоекономічної діяльності в подальшому мають стати:

- ефективне використання сировинних ресурсів області, які є предметом експорту та розширення й диверсифікація ринків збуту конкурентоспроможної вітчизняної продукції;
- створення умов для нарощування виробництва конкурентоспроможної продукції шляхом використання енергозберігаючих, ефективних новітніх технологій та збільшення експорту продукції та послуг;

- активізація залучення іноземних інвестицій та активне просування продукції підприємств області на зовнішні ринки; а також пошук нових ринків збуту вітчизняних товарів;

- розширення дво – та тристоронніх стосунків з суміжними прикордонними областями [7];

- розвиток прикордонної інфраструктури, що забезпечує прохід на кордоні експортно – імпортних потоків, забезпечення вантажно – розвантажувальних робіт, збереження цілісності товару [8].

Висновки з даного дослідження. Зовнішньоекономічне співробітництво України, в тому числі Закарпатської області з країнами Євросоюзу має вкрай важливе не тільки стратегічне значення, але є потужним чинником активізації транскордонного співробітництва України та країн ЄС. Геополітичне положення Закарпаття області на кордоні з чотирма центральноєвропейськими державами, членами Європейського Союзу (Словаччина, Угорщина, Польща, Румунія) створює специфічні умови для активізації зовнішньоекономічних контактів суб'єктами господарювання Карпатського регіону. Унікальне перехрестя економічних, підприємницьких, торговельних, транспортних шляхів сприяє розвитку і подальшому поглибленню всебічного міждержавного співробітництва прикордонного регіону, відбувається активізація його зовнішньоекономічної діяльності Закарпаття.

Хоча у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків регіону і намітились позитивні тенденції, все ж таки залишається ряд проблемних питань, для вирішення яких необхідно здійснити нарощування обсягів експорту продукції шляхом збільшення частки товарів з високим ступенем переробки, а також звивати роботу експортно-орієнтованих підприємств з метою прискорення освоєння виробництва конкурентоспроможної продукції та орієнтації на нові міжнародні ринки збуту.

Література

1. Ерфан В.Й. Аграрний ресурсний потенціал в контексті продовольчої безпеки регіону / В.Й. Ерфан // Науковий вісник УжНУ. Серія «Економіка». Випуск №30. – Ужгород, 2010. – С. 100-105.
2. Лендел М.А. Тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності прикордонного регіону : політичний аспект / М.А. Лендел, Н.Ю. Ревта, О.М. Жулканич // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні відносини». – 2010. – Вип. 4-5. – С.25-37.
3. Країни центрально-східної Європи в умовах глобалізації: історико-методологічний, політико-економічний та економічний аспекти : монографія / Е.В. Бевзюк, В.А. Вергун, О.О. Грин, О.І. Ступницький. – Ужгород, ЗабДУ, 2010. – 368 с.
4. Закарпаття 2009: Статистичний щорічник / Головне управління статистики у Закарпатській області. – Ужгород, 2010. – 542с.
5. Прус І.О. Розвиток міжнародного співробітництва (на прикладі прикордонних територій) : монографія / І.О. Прус ; за наук. ред. проф. М.Д. Лесечка. – Луцьк, КП ІАЦ «Волиньенергософт», 2009. – С. 61-62.
6. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності: Статистичний збірник / Головне управління статистики у Закарпатській обл. – Ужгород, 2010. – 60 с.
7. Лендел М.А. Регіон в системі прикордонного співробітництва : монографія / М.А. Лендел, О.О. Студеняк. – Ужгород : Карпати, 2009. – 472 с.
8. Кушнір Н.Ю. Пріоритетні напрями зовнішньоекономічної діяльності прикордонного регіону (на прикладі Закарпатської області) / Н.Ю. Кушнір // Сталий розвиток економіки. – 2010. – № 3. – С.111-116.